

Omgaan met ongewenst gedrag

op de Margrietschool

binnen School Wide Positive Behavior Support

swPBS

VEILIGHEID

VERANTWOORDELIJKHEID

PLEZIER

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. School Wide Positive Behavior Support (SWPBS) op de Margrietschool
 - 1.1. Wat is SWPB?
 - 1.2 Gedragsverwachtingen
2. Niveau 1: Groene interventies
3. Niveau 2: Gele interventies (of moeilijke onderwijssituatie)
4. Niveau 3: Rode interventies

Bijlagen:

Bijlage 1	Zelfmanagement en zelfspraak
Bijlage 2	Check-in, check out (dagelijkse gedragsondersteuning)
Bijlage 3	No blame aanpak
Bijlage 4	GFA-GIP protocol als rode interventie (nog verder uit te werken)

Voorwoord

Uit onderzoek van Tary Tobin en George Sugai (1999) over het effect van het vroegtijdig opsporen van leerlingen die gevoelig zijn voor het ontwikkelen van gewelddadig of extreem gedrag komt naar voren dat storend gedrag ouders en leraren er toe aan zou moeten aanzetten in te grijpen met een plan dat positief gedrag ondersteunt en het gedrag zal veranderen.

Onderzoek toont o.a. aan dat:

- jonge kinderen met gedragsproblemen 50% kans hebben dat de problemen zich op latere leeftijd voortzetten (Hester et al., 2004)
- probleemgedrag zich "kristalliseert" rond 8 jaar. Daarvoor zijn kinderen gevoeliger voor interventies dan daarna (Webster-Stratton, 2004)
- kwetsbare jonge kinderen significant minder positieve feedback krijgen, minder instructie en meer negatieve feedback dan andere leerlingen (Montague & Rinaldi, 2008)
- het hebben van positieve relaties (tussen leerkracht en leerling en leerlingen onderling) een belangrijke beschermende factor is bij het ontstaan van probleemgedrag. De leerkracht kan het verschil maken (Pianta & Stuhlmann, 2004; Buijse et al., 2006)
- communicatie met ouders ingezet kan worden als krachtige consequentie, zowel positief als negatief

1. SchoolWide Positive Behavior Support (SWPBS) op de Margrietschool

1.1 Wat is SWPBS?

De Margrietschool is in september 2016, in samenwerking met de peutergroepen en BSO's van KNM Kind en Co, gestart met SWPBS. SWPBS is een behavioristische, proactieve benadering om gedragsproblemen te voorkomen en aan te pakken én het leren te bevorderen. Het is gebaseerd op onderzoek (Simonsen & Myers, 2015; Mitchel, 2015) dat ons heeft geleerd te investeren in preventie voor iedereen (interventieniveau 1); gerichte ondersteuning te bieden aan leerlingen die problemen dreigen te ontwikkelen (interventieniveau 2); en individuele en intensieve ondersteuning te bieden aan leerlingen met aanhoudende of ernstige problematiek (interventieniveau 3). Een (SWPBS) interventie is een specifieke set van maatregelen, vanuit de waarden en bijbehorende gedragsverwachtingen, afgestemd op elkaar en op de omgeving. (Van Meersbergen & Blonk, 2010).

SWPB heeft vier pijlers (Mitchel, 2015) en gaat uit van zes kernprincipes:

Pijlers:

- a. Schoolbreed gedragen
- b. Proactieve aandacht voor preventie
- c. Evidence based interventies
- d. Het aanleren van gedragsvaardigheden

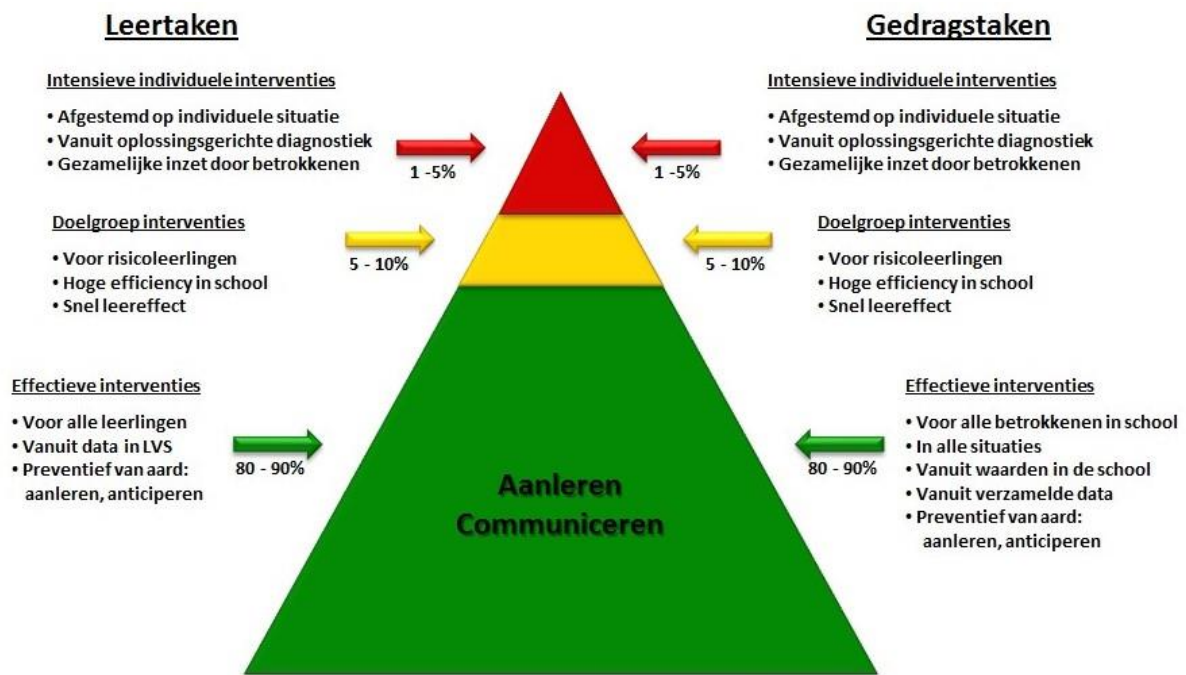
Kernprincipes :

- Ontwikkel duidelijke gedragsverwachtingen: het schoolteam formuleert gedeelde basiswaarden en visualiseert deze binnen de school.
- Communiceer en onderwijs je verwachtingen: de gedragsverwachtingen worden aangeleerd met behulp van lessen in 'goed gedrag'.
- Herken en bekrachtig gewenst gedrag: binnen de school bestaat een beloningssysteem dat erop gericht is positief gedrag structureel te bekrachtigen.
- Minimaliseer de aandacht voor ongewenst gedrag: schenk geen aandacht aan kleine ongewenste gedragingen.
- Wees duidelijk over en consequent in de gevolgen: onaanvaardbaar gedrag vraagt om een voorspelbare handelwijze van ieder teamlid. Daarbij staat partnerschap met ouders en de keten van jeugdzorg centraal.
- Besluitvorming is gebaseerd op data: gedragsincidenten worden schoolbreed bijgehouden in een gedragsregistratiesysteem. Dit geeft het gedragsteam zicht op welke terreinen verbeteringen nodig zijn.

1.2. Gedragsverwachtingen

Aan de hand van de waarden veiligheid, verantwoordelijkheid en plezier zijn op de Margrietschool concrete gedragsverwachtingen opgesteld. De Margrietschool, BSO, peutergroep en ouders werken actief samen in dit proces. Het team is hierin begeleid door een gecertificeerd SWPBS-coach via Fontys Hogescholen, Pauline Bruinsma. Wanneer niveau-1-ondersteuning zorgvuldig wordt geïmplementeerd

kunnen we verwachten dat dit voor 80% van de leerlingen succesvol is (Simonsen & Myers, 2015). Toch hebben sommige leerlingen (ongeveer 20%) extra ondersteuning nodig. In dit document wordt het stappenplan beschreven wat nodig is voor deze groep leerlingen (gele en rode interventies). In het SWPBS borgboek staan de afspraken die op de Margrietschool gemaakt zijn beschreven voor niveau-1-ondersteuning. De gedragsincidenten worden bijgehouden in het registratiesysteem 'Swiss-suite'.

Overgenomen van A. Blonk (2010), afgeleid van: www.pbis.org

2. Niveau 1 Groene interventies

Alle volwassenen op school bieden niveau-I-ondersteuning aan alle leerlingen in alle omstandigheden. Dit houdt in dat er drie basiswaarden voor de school zijn vastgesteld, de gedragsverwachtingen duidelijk worden omschreven, er een bekrachtigingssysteem wordt ingezet, er gebruik wordt gemaakt van data, de leerlingen op voorspelbare wijze worden aangesproken op ongewenst gedrag en dat, bij het overtreden van de gedragsverwachtingen, er duidelijke consequenties worden toegepast.

De gedragsverwachtingen binnen de Margrietschool zijn:

 VEILIGHEID	 VERANTWOORDELIJKHEID	 PLEZIER
Je gedraagt je veilig op de Margrietschool als: Je rustig loopt Je je handen en je voeten bij jezelf houdt Je met woorden zoekt naar oplossingen Je mag zijn wie je bent	Je gedraagt je verantwoordelijk op de Margrietschool als: Je de ander accepteert zoals hij/zij is Je doet wat er van je verwacht wordt Je de materialen gebruikt waarvoor ze bedoeld zijn	Je hebt plezier op de Margrietschool als: Je aardig bent voor elkaar Je aandacht hebt voor de ander Je eerlijk bent Je samen zorgt voor een goede sfeer

Naast het onderwijzen van de gedragsverwachtingen kunnen de volgende interventies ingezet worden om het klassenmanagement in moeilijke situaties te verbeteren (Grolly & Sprague, 2015):

- Aandachtssignaal; een duidelijk signaal om de aandacht van de klas te trekken
- Concrete taal; specifieke, duidelijke verzoeken zonder emotie gegeven
- Vastgelegde reactieprocedures
- Vermijden van een machtsstrijd

De reactieprocedure van de Margrietschool is te vinden in het borgboek SWPBS. Zo'n vastgelegde reactieprocedure is voor de leerlingen voorspelbaar. Belangrijk is hierbij om het gewenste gedrag direct te belonen.

Om ervoor te zorgen dat het optreden tegen ongewenst gedrag doelmatig is, zijn de volgende stappen van belang:

1. Neem de leerling zoveel mogelijk apart; als je het kunt vermijden, geef leerlingen dan nooit in het bijzijn van andere leerlingen een correctie en breng ze niet in verlegenheid.

2. Vertel de leerling neutraal wat je hebt gezien. Ga niet in discussie.
3. Vraag de leerling te erkennen dat het gedrag ongewenst was en te omschrijven wat het gewenste gedrag in die situatie had moeten zijn. Lukt dit niet, vertel het dan zelf en laat de leerling het herhalen. Bespreek waarom het belangrijk is dat de leerling zich aan deze gedragsverwachting houdt.
4. Geef de leerling de keuze tussen een consequentie of het opvolgen van de gedragsverwachting.
5. Laat de consequentie direct of zo snel mogelijk volgen als de leerling niet de juiste keuze maakt.

Het gebruik van correcties op ongewenst gedrag of kleine probleemgedragingen is een doelmatige en efficiënte eerste stap in de aanpak ervan. Correcties moeten:

1. direct volgen op het gedrag
2. passen bij het gedrag
3. neutraal, zonder emoties zijn
4. specifiek zijn voor het gedrag
5. systematisch zijn (corrigeren, voordoen, onderwijzen, toetsen, opnieuw toetsen)
6. consequent zijn, zowel ten aanzien van het gedrag als wat betreft de toepassing door teamleden.

3. Niveau 2: Gele interventies

Hoe succesvol we PBS ook toepassen, er zullen altijd leerlingen zijn die niet reageren op de ondersteuning van niveau 1 (praten tijdens de les, opdrachten niet uitvoeren, taken niet afmaken). Leerlingen die risico lopen op het ontwikkelen van probleemgedrag kunnen baat hebben bij niveau-2-ondersteuning of gerichte groepsondersteuning (Simonsen & Myers, 2015). Interventies in deze laag zijn anders dan die in de groene of rode laag (Crone, Hawker & Horner, 2010). De kernfactoren in de gele laag zijn (Simonsen & Myers, 2015):

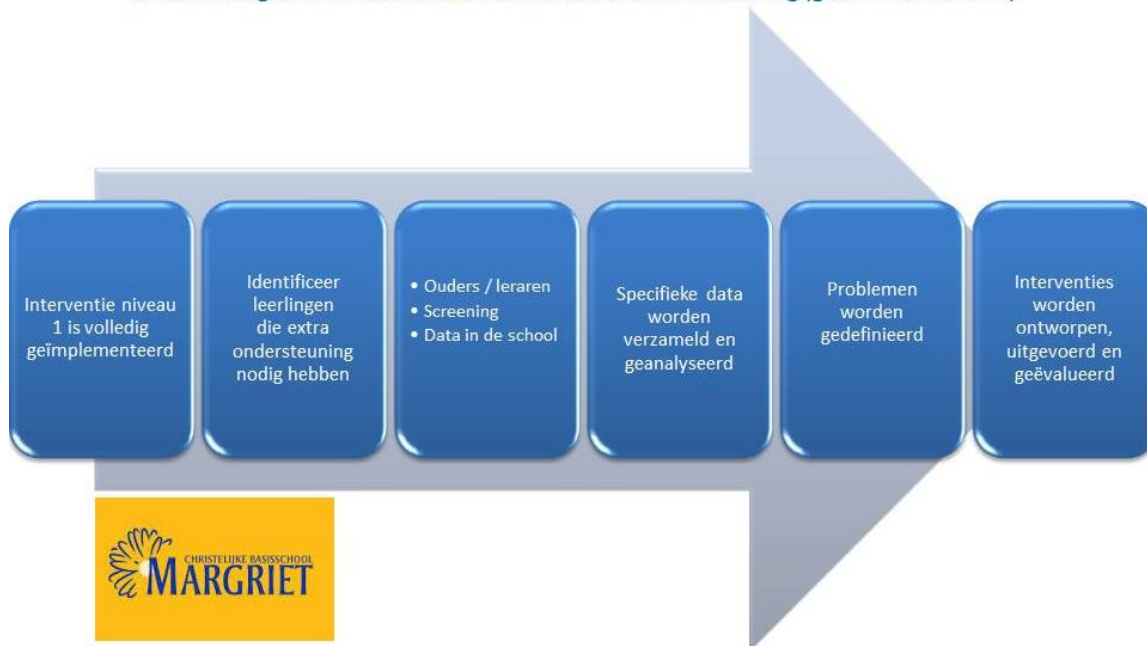
- Leerlingen moeten expliciet onderwezen worden in sociale vaardigheden
- Leerlingen moeten gelegenheid krijgen om nieuwe vaardigheden te oefenen en feedback te ontvangen om ze automatisch te gaan gebruiken
- Er moeten structurele prompts (tekens) gegeven worden over het verwachte gedrag (duidelijke aanwijzingen door de leerkracht, een dagkaart of zelf-monitorende strategieën)
- De ondersteuning moet continu beschikbaar zijn zodat leerlingen er snel toegang toe hebben
- De ondersteuning moet zonder veel extra inspanning van de leerkrachten gegeven kunnen worden. Ze moeten efficiënt zijn in het gebruik
- Niveau 2 ondersteuning moet consistent zijn met de schoolbrede verwachtingen en dezelfde termen gebruiken
- Bij niveau 2 ondersteuning hoort monitoren van leerlingen en het verstrekken van extra feedback op het leerlinggedrag. Hierdoor kunnen beslissingen genomen worden over handhaving, aanpassing, intensivering of afbouwen van de ondersteuning
- Om effectief te zijn moeten de interventies door alle personeelsleden van de school op dezelfde manier worden toegepast
- Niveau 2 interventies zijn flexibel en gebaseerd op de behoeften van de leerling
- De ondersteuning moet tegemoet komen aan de functie die het ongewenst gedrag heeft
- Scholen en klassen moeten over de juiste middelen bezitten (personeel, tijd)
- Bij ondersteuningsniveau 2 hoort communicatie met ouders om ouders te betrekken
- Er moet een plan zijn voor het afbouwen van de ondersteuning

Voordat er wordt overgegaan op niveau-2-ondersteuning stelt de leerkracht zichzelf de volgende vragen:

- Zijn de gedragsverwachtingen duidelijk?
- Zijn de gedragsverwachtingen voldoende aangeleerd?
- Is gewenst gedrag voldoende bekrachtigd 4:1?
- Is er minimale aandacht gegeven aan ongewenst gedrag?
- Is de consequentie duidelijk en effectief?
- Is gedrag geregistreerd in Parnassys of Swiss suite? Wat zegt deze data?

Als bovenstaande vragen positief beantwoord kunnen worden, wordt het stappenplan gevolgd zoals aangegeven in het stroomdiagram op de volgende pagina. Het doel is dat de leerling na de interventie weer voldoende heeft aan de niveau-1-interventies (groene) van SWPBS.

Stroomdiagram om te komen tot niveau 2 ondersteuning (gele interventies)

Advies (Simones & Myer, 2015):

Om interventieniveau 2 te kunnen implementeren moet er een gedragsteam of zorgteam worden samengesteld /ingeschakeld. Dit gedragsteam moet:

- data over de leerling(en) bestuderen om te beoordelen welke leerling behoefte heeft aan niveau 2 interventies
- bepalen welke interventie het best past bij de individuele leerling
- in samenspraak met de leerkracht een plan maken voor de gekozen implementatie en zorgdragen voor de uitvoering hiervan
- regelmatig de data bestuderen om te beoordelen hoe de leerling reageert op de interventie
- beslissen over het vervolg van de interventie (handhaven, terug naar niveau 1 of verzwaren naar niveau 3)

Voorbeelden niveau-2-interventies:

Binnen 72 uur:

- Scaffolding; Scaffolding is een combinatie van het initieel aanbieden van veel ondersteuning aan leerlingen en het geleidelijk afbouwen daarvan naarmate hun expertise toeneemt. Scaffold is een engelse term voor 'steiger'. Je zet dus als het ware als leerkracht iets voor de leerling 'in de steigers'.
- Zelfmanagement en zelfspraak (Bijlage 1)
- Check in check out– dagelijkse gedragsondersteuning (Bijlage 2)
- No blame aanpak (Bijlage 4)

Langere termijn:

- Sova-training, Faalangstreductietraining, U!td@g!ng! (intern)
- Rots en water training (extern)

4. Niveau 3 Rode interventies

Leerlingen met een ernstig of chronisch gedragsprobleem hebben intensieve, persoonlijke ondersteuning nodig op interventieniveau 3 (rode interventies). Gedragsfunctieanalyse is een effectieve en positieve strategie om te gebruiken bij probleemgedragingen. Er wordt bekeken waarom een kind zich op een bepaalde manier gedraagt en wat hij met dit gedrag bereikt of vermijdt. Met deze informatie wordt een gedragsondersteuningsplan opgesteld om het ongewenste gedrag te vervangen door gewenst gedrag (Mitchel, 2015). De gedachte hierachter is de aanname dat probleemgedragingen zich voordoen na aanleidinggevende antecedenten en/of handhavende consequenties. Voor de ondersteuning is een gedrags- of zorgteam nodig om het interventieproces te begeleiden. De stappen die worden uitgevoerd worden weergegeven in onderstaand schema.

1. Er wordt een gedragsfunctieanalyse (GFA) gepland en uitgevoerd. Een GFA is een systematisch proces voor het bestuderen van het gedrag van een leerling, waarbij gebruik wordt gemaakt van verschillende bronnen (Simonsen & Myers, 2015). Hiermee kunnen gebeurtenissen of situaties worden vastgesteld, die patronen van probleemgedrag voorspellen en of in stand houden.

2. Gedragsspatronen worden bijgehouden:

- antecedenten (A) ; wanneer doet het ongewenste gedrag zich voor?
- Behavior (B) ; wat is de specifieke aard van het probleemgedrag?
- Consequenties (C) ; welke consequenties volgen op het probleemgedrag?

ABC analyse

Functie van gedrag

3. De resultaten hiervan worden beoordeeld. Wat is de functie van het gedrag? Wat levert het de leerling op?

Criteria voor het uitvoeren van een GFA (Wichers-Bots, 2012):

- Moeilijke onderwijssituaties worden frequent ervaren.

- Kenmerkend bij deze leerlingen is het verbreken van verbinding met school op:
 - Cognitief gebied
 - Gedragsgebied
 - Sociaal emotioneel

Aandachtspunten bij het opstellen van een GFA:

- Hoe ziet de ABC- analyse eruit?
- Wat is de functie van het gedrag?
- Welke strategie moet worden ingezet?

Wanneer met een GFA de functie van het probleemgedrag is vastgesteld ontwikkelt het gedragsteam, in overleg met de leerkracht, een individueel positief gedragsinterventieplan (GIP).

Dit plan bevat:

- Antecedentstrategieën die voor aanpassingen van de omgeving zorgen
- Onderwijsstrategieën waarmee gewenst gedrag expliciet wordt aangeleerd om ongewenst gedrag te vervangen
- Consequentiestrategieën die duidelijk maken dat goed gedrag 'werkt' voor de leerling en die ongewenst gedrag irrelevant maken

Een GIP bevat:

- Beschrijving probleemgedrag
- Hypothese (functie gedrag)
- Strategieën
 - Beëindigen probleemgedrag
 - Bekrachten gewenst gedrag
 - Meten en beoordelen gedragsverandering
- Overwegen contextuele samenhang

Aandachtspunten bij het opstellen van een GIP:

- Is groen op orde?
- Is er een interventie op school voor deze moeilijke onderwijssituatie (MOS)?
- Omgeving betrekken (context)
- Voorwaarde: goede analyse!
- Wat was in het verleden effectief?
- Door wie wordt wat uitgevoerd?
- In welke situaties?
- Procedures voor bijsturing en evaluatie worden afgesproken en vastgelegd

Het gedragsteam volgt de implementatie en de resultaten en past het plan zo nodig aan. Het is mogelijk dat een leerling, naast de interventies op school, ook hulp buiten de school nodig heeft. Deze leerling kan aangemeld worden bij het Samenwerkingsverband door middel van een groeidocument. Dit gaat altijd in overleg met ouders.

Zie voor uitgebreide informatie over GFA-GIP-protocol bijlage 6.

Bijlagen

Bijlage 1	Zelfmanagement en zelfspraak
Bijlage 2	Check-in, check out (dagelijkse gedragsondersteuning)
Bijlage 3	No Blame aanpak
Bijlage 4	GFA-GIP protocol als rode interventie

Bijlage 1 Zelfmanagement en zelfspraak

Kinderen die wat impulsiever zijn en minder taal tot hun beschikking hebben, kunnen heftig en emotioneel op prikkels reageren. Er wordt wel gezegd dat ze moeite hebben met de zogeheten ik-competenties (Overveld, 2017). Er zijn twee invalshoeken waarmee we leerlingen die problemen hebben met de ik-competenties kunnen helpen:

- ontwikkelen van het zelfbesef (emoties herkennen en benoemen middels taal)
- gebruik maken van gedragsregulerende technieken om te kalmeren (zelfmanagement)

Ontwikkelen van het zelfbesef

Bij het ontwikkelen van zelfbesef kan aan de volgende interventies worden gedacht:

- Leerlingen tekenen de omtrek van hun lichamen en geven met kleuren aan waar ze bepaalde emoties fysiek ervaren.
- Leerlingen vertellen hoe ze een emotie als boosheid of frustratie ervaren. *Waar voel je het in je lijf? Wat voel je dan precies?*
- Leerlingen leren nieuwe emotiewoorden aan de hand van prentenboek, verhalen of filmpjes.
- De leerlingen vertellen over emoties aan de hand van voorbeelden uit hun eigen leven.
- Leerlingen beelden gevoelens uit. Ze moeten daarbij letten op hun lichaamshouding en mimiek.
- Leerlingen wordt gevraagd om hun actuele gevoel weer te geven. Ze kunnen kiezen uit een reeks kaartjes of foto's waarop een emotie is afgebeeld. Ook kan een emotiekaart of een emotiethermometer worden gebruikt.

Gebruikmaken van gedragsregulerende technieken:

Zelfspraak. Deze gedragsregulerende techniek bestaat eruit dat leerlingen bewust gebruik maken van kalmerende taal. Dit wordt ook wel verbale zelfspraak of *innerspeech* genoemd.

- Stop!
- Rustig worden.
- Niet op reageren.
- Laat maar gaan.
- Tel tot 10.

Belangrijk hierbij:

- Het eigen probleemgedrag herkennen
- Triggers leren herkennen
- Stopmoment leren herkennen
- Verbale zelfspraak aanleren
- Aandacht voor executieve functies
- Alternatief gedrag herkennen
- Bekrachtiging/beloningen herkennen

Inzicht in sociale situaties

Een tweede techniek is het inzicht hebben in sociale situaties. De leerlingen horen in verhalen of ze zien op videofragmenten dat je gedachten en je gedrag worden bepaald en beïnvloed door je emoties. In veel lesmaterialen wordt deze link gelegd door bijvoorbeeld gebruik te maken van het 4-G model:

- Wat gebeurt er? (Gebeurtenis)
- Wat voel je? (Gevoel)
- Wat denk je? (Gedachten)
- Wat doe je? (Gedrag)

Impulsief gedrag omzetten in doelgericht gedrag

Een derde techniek leert leerlingen hoe je impulsief gedrag kunt omzetten in doelgericht gedrag. Een voorbeeld hiervan is het stoplicht dat in sommige methodieken wordt ingezet. Het rode licht van het stoplicht onderbreekt impulsief denken en handelen. Bij het oranje licht worden leerlingen uitgedaagd goed na te denken over het probleem en daarna voeren ze de oplossing uit (groen!).

Mogelijke interventies:

1. Het eigen gedrag monitoren Waar ben ik mee bezig?
 - onderscheid maken tussen goed en niet goed omgaan met eigen mogelijkheden
 - door externe hint (van de leerkracht) of innerlijke gebeurtenis (eigen gedachte) gewezen op eigen gedrag
2. Het eigen gedrag noteren
 - schrijf op wat je doet
 - bijhouden wat je doet, heeft op zich al effect
 - welke manieren zijn er om je gedragingen bij te houden?
3. Het eigen gedrag evalueren. Hoe deed ik dat?
 - de leerling zet zijn of haar gedrag af tegen een bepaald criterium.
 - de leerling bepaalt of het gedrag correct is geweest of niet. Aan het einde van iedere les vraagt Linde zich af: 'Stak ik mijn vinger wel op voordat ik iets zei?'
4. Het eigen gedrag bekrachtigen Wat gebeurt er als ik het gedaan heb?
 - tastbare/materiële bekrachtiger
 - een aan zichzelf gegeven compliment
 - mag stap zetten naar volgende bezigheid
 - zelfcorrectie

Robinson (2007) schetst procedure om leerlingen te helpen wijze keuzes te maken. Deze procedure bestaat uit zes stappen:

1. De leraar en de leerlingen bespreken waarom het nuttig is een strategie aan leren om boosheid of ander impulsief gedrag te beheersen.
2. De leraar doet voor hoe zelfspraak gebruikt kan worden om hardop denken te sturen.
3. De leraar werkt met leerlingen en gebruikt daarbij het rollenspel voor uiteenlopende situaties om een strategie te oefenen.

4. De leraar houdt in de gaten op welke momenten tijdens de les de leerlingen zelfspraak kunnen gebruiken en houdt bij of ze daarmee succes hebben.
5. De leerlingen houden bij wanneer zij gedurende de dag boos zijn en passen de strategie dan toe, en schrijven daarna de uitkomst op.
6. De effectiviteit van de interventie wordt bekeken en aangepast in reactie op de vooruitgang die de leerling boekt.

Bijlage 2 Check-in, check out (CICO)

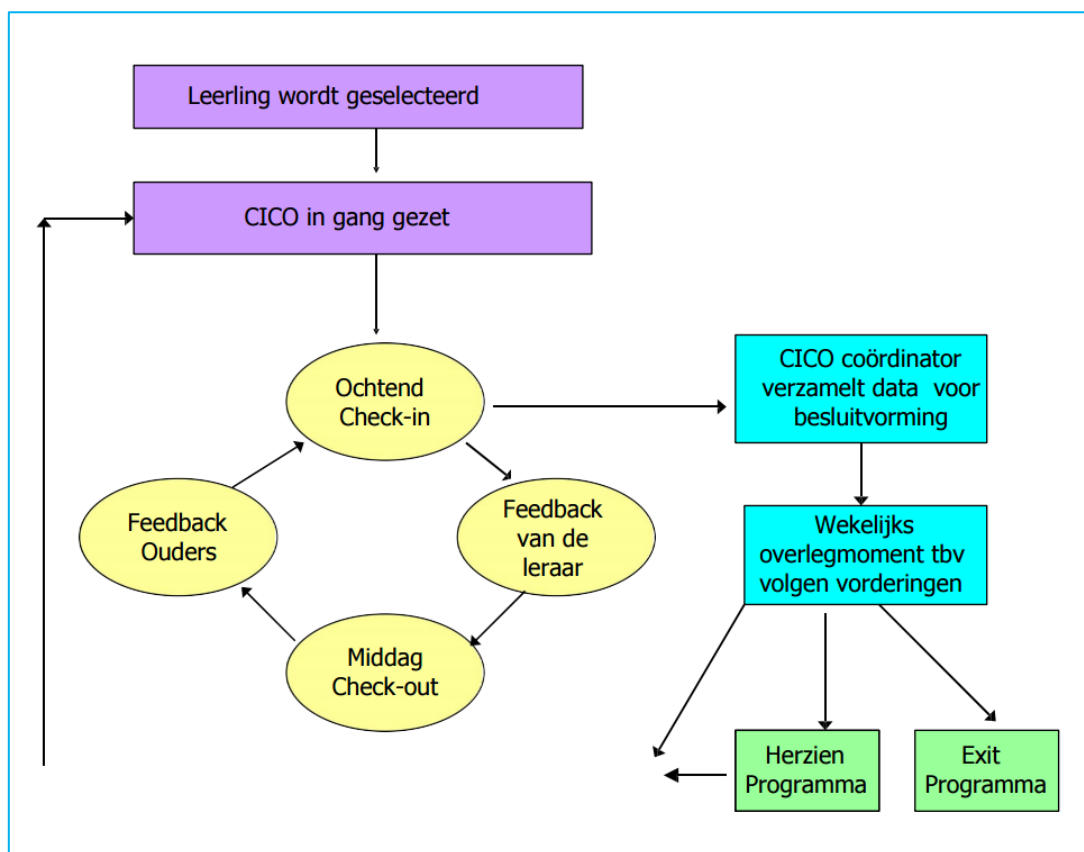
Dagelijkse gedragsondersteuning (CICO). Bij een Check-in/Check-out systeem is het de bedoeling dat de leerling dagelijks voor, tijdens en na schooltijd contact heeft met de check-in check-out medewerker. Dit kan ook de leerkracht zijn.

Welke leerlingen komen voor een Check-in/Check-out-systeem in aanmerking?

- Leerlingen die een korte spanningsboog hebben;
- Leerlingen die de klas uit zijn gestuurd vanwege hun gedrag (DATA: 3-6 incidenten);
- Leerlingen die niet (voldoende) hebben gereageerd op algemene interventies en die intensievere interventies nodig lijken te hebben;
- Leerlingen die in meerdere situaties probleemgedrag laten zien en waarbij het doel van het probleemgedrag aandacht verkrijgen is.

Wat levert Cico op?

- Afname probleemgedrag; (Hawken, 2006; Filter et al. ,2007; Hawken et al.,2007)
- Toenemende betrokkenheid bij leren; (Hawken & Horner, 2003)
- Leraren, leerlingen en ouders ervaren CICO als ondersteuning bij het verminderen van gedragsproblemen; (Hawken & Horner, 2003; Todd et al., 2008)
- Minder leerlingen hebben rode interventies nodig; (Hawken et al, 2007)
- Bij leerlingen die aandacht van volwassenen niet als belonend ervaren, lijkt CICO minder succesvol;
- Invoeren zoals het hoort, verhoogt de kans van slagen!

Bijlage 3 No Blame aanpak (<https://noblame.nl/disclaimer>)

De No Blame aanpak is een niet bestraffende, probleemoplossende methode die ingezet kan worden bij peestsituaties. Er wordt beroep gedaan op het inlevingsvermogen van de groep en op de persoonlijke verantwoordelijkheid van elke deelnemer. No blame gaat ervanuit dat straffen niet helpt, maar dat de betrokkenen het samen op moeten lossen. Volwassenen ondersteunen dit met gesprekken.

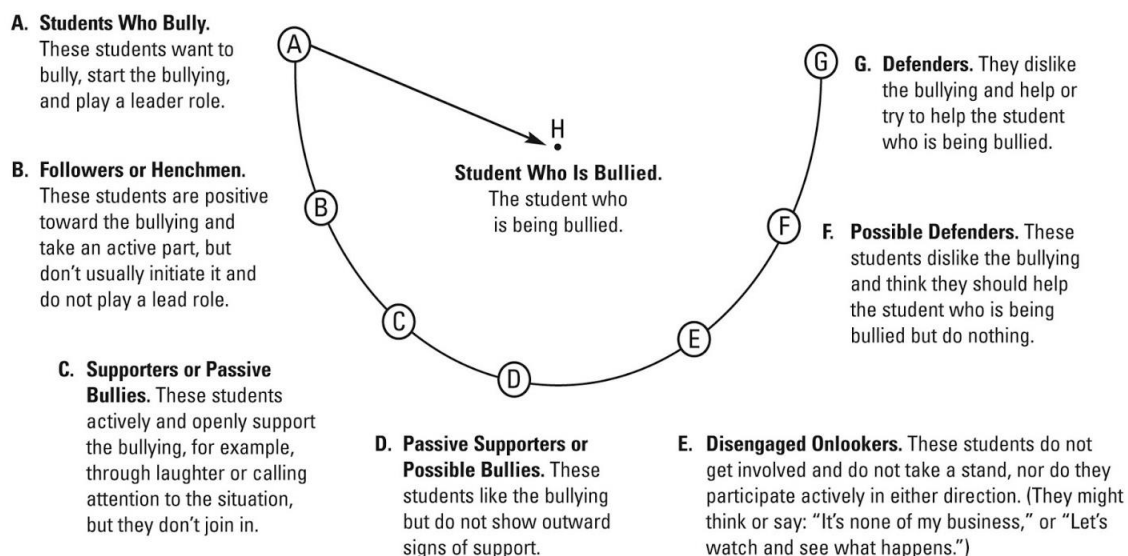
De basisprincipes zijn:

- Het pesten moet stoppen
- Iedereen is verantwoordelijk
- Niemand wordt gestraft

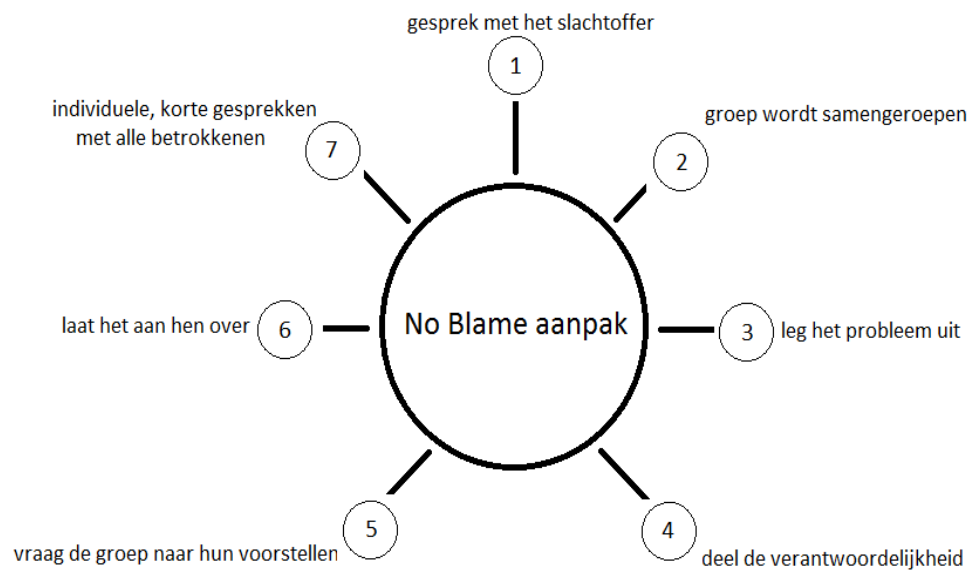
Uitgangspunten van No Blame:

- Pesten is normaal
 - *Pester op basis van vertrouwen benaderen*
- Pesten is een groepsprobleem
 - *Groep inschakelen in het zoeken naar een oplossing*
 - *Groep wordt uitgedaagd om het probleem op te lossen*
- No Blame steunt op het vergroten van de empathie
 - *Empathische reacties uitlokken om zo andere kinderen te stimuleren*
- De gevoelens en niet de feiten staan centraal
 - *De kans bestaat dat de empathie van de pester wordt aangewakkeren*
- Klemtoon ligt op het probleemoplossend karakter

In het onderstaande schema wordt een uitgebreid overzicht gegeven van de mogelijk betrokken leerlingen in geval van pestgedrag.

De No Blame aanpak bestaat uit zeven stappen:

De No Blame aanpak moet worden uitgevoerd door iemand van het zorgteam. Bij voorkeur iemand die de opleiding hiervoor heeft gedaan.

Bijlage 4 GFA-GIP protocol

Toelichting op het uitvoeren van de stappen van het GFA-GIP-protocol (Crone & Horner, 2003)

Het GFA-GIP-protocol is ontworpen als leidraad voor het afnemen van een gedragsfunctieanalyse en het ontwerpen van het daarop van toepassing zijnde gedragsinterventieplan. Het protocol bestaat uit de volgende acht stappen (formulieren in bijlage):

1. Gesprek met de leraar en/of ouders en/of leerling
2. Stel een hypothetische verklaring op
3. Bepaal je vertrouwen in de hypothetische verklaring
4. Voer zo nodig observaties uit
5. Bevestig het vertrouwen in hypothese of pas deze aan
6. Bepaal de Route van tegenstrijdig gedrag
7. Stel een gedragsinterventieplan op
8. Maak een evaluatieplan.

Enz.